

Öt görög dögönyöz?

– valamint lehetőségek mesterfokozat megszerzésére drámapedagógiából, Angliában –

Bethlenfalvy Ádám

IDEA-tanácskozás

Hiába töröm a fejem, nem igazán tudom elképzelni, hogy mi az, amitől az utcára mennének tüntetni a magyar drámapedagógusok.¹ A görög drámatanárok közül több százan vettek részt azon a tüntetésen, amire ellátogattam athéni utam első napján. Ők két hónapja várták a szerződésüket, két hónapja dolgoztak teljes bizonytalanságban egy olyan EU által támogatott projektben, ami 500 iskolában, kísérleti jelleggel heti rendszerességgű „színház” órát tett lehetővé. A projekt sikerességét csak később tudják vizsgálni, de a tüntetésnek volt hatása: a következő hétre elkészült a szerződésvázlat.

Elsősorban azonban nem sztrájkokat figyelni mentem Görögországba 2010 novemberében – bár erre még két alkalommal volt lehetőségem a hét során –, hanem a görög drámapedagógusok hálózata által szervezett IDEA-tanácskozásra érkeztem Athénba.

1. kép: Pedagógusok tüntetése Athénban. Bethlenfalvy Ádám felvétele

2010-ben a Hellén Színház- és Drámapedagógiai Hálózat, a TEN-Net (www.theatroedu.gr) látta vendégül húsz ország drámapedagógiai szervezeteinek képviselőit. Az egy évvel korábban Budapesten rendezett tanácskozáson elindult folyamatokat igyekezett most tovább vinni az összegyűlt társaság, leginkább a létrehozott munkacsoportok aktivizálása volt a központi cél. Ezeknek a feladata éppen az volna, hogy ne évente egy alkalommal gondolkozzunk közösen, hanem folyamatos párbeszéd legyen egy-egy téma kapcsán, év közben is. Sajnos csak néhány konkrét feladatnak lett gazdája, így kérdéses, hogy milyen hatásokkal működik majd ez. A korábban alakított munkacsoportok közül a következők témákkal foglalkozók működnek tovább: tanárképzés, iskolai drámaoktatás, világkongresszus és kommunikáció, kiadványok.

¹ Bethlenfalvy Ádám írása több hónappal ezelőtt készült (a szerző gyors és pontos volt, lapunk megjelenése késett). Azóta változott a hazai helyzet, jó néhány esetben vonultak az utcára pedagógusok, köztük – kitűnő drámás iskolák érthetetlen és értelmetlen bezárása vagy „átszervezése” miatt – drámapedagógusok is... Vagyis az okok hasonlóak, mint a görögöknél: ha létükben, ennek részeként munkájukban lehetetleníti el őket a mindenkori hatalom, legyen az helyi, vagy országos, akkor az utolsó lehetőségek egyikeként nem marad más, mint az utcai demonstráció. (A szerk.)

Születtek döntések a drámapedagógia európai helyzetét bemutató kiadvány újabb kötetének összeállítására, a németországi Lingenben alakuló Európai Színházak Házával való együttműködésről, és fontos téma volt a 2013-as párizsi IDEA-világkongresszus is.

Az utóbbi kapcsán több lehetőség is kínálkozik, már most keresnek partneriskolákat Comenius projektekhez, de várnak majd fiatal önkénteseket is, akik így kicsit „belsőként” vehetnek majd részt a konferencián. Az ANRAT, a francia szervezet, külön konferencia-részt szeretne létrehozni a drámapedagógiával foglalkozó fiatal kutatók számára is, ezek jelentkezését már most várják, hogy bekapcsolódhassanak a program alakításába.

A tanácskozás arra is jó lehetőség, hogy körképet kapjunk a drámapedagógia európai helyzetéről. Fontos információ, hogy Horvátországban 2010 szeptemberétől vezették be az iskolákba a *dráma, kultúra és művészet* nevű tantárgyat, ami viszonylag rugalmas kereteket biztosít az iskolák számára a megvalósítás terén. Csehországban az iskolák által választható kötelező tárgyként van jelen a dráma a tantervben. Talán lassan lesz értelme közép-európai szinten összevetni a dráma iskolai alkalmazásával kapcsolatos tapasztalatokat...

Finnországban hosszas vita után, végül anyagi okokra hivatkozva nem került be a dráma az iskolákba különálló tárgyként, de az e kérdésben folytatott párbeszéd nagy nyilvánosságot biztosított a finn szövetségnek, így széles körben tudták ismertetni a drámapedagógia pozitív hatásait. Németország 14 tartományának tantervében van kötelező színház óra, ez a diákok részéről választható, de az középiskoláknak biztosítaniuk kell a lehetőséget a diákoknak.

Vannak országok, mint például Norvégia, ahol inkább azt akarják elérni, hogy a tanárképzés fontos része legyen a drámapedagógia módszertanának megismerése. Vannak ugyan itt is iskolák, ahol külön tárgyként jelen van a dráma, ők a minőségi váltás lehetőségét a dráma tantárgyi oktatásban való elterjesztésben látják.

A tanácskozást a házigazdák félnapos konferenciája szakította meg. Egy remek, új stúdiószínházi térben egyik előadás követte a másikat. Sajnos ezek közül csak egy volt színházi – egy újonnan alakult színházi nevelési csoport új foglalkozásának egy részletét láthattuk. Emellett hallhattunk néhány beszédet és egy kerekasztal beszélgetést. Azt hiszem, nem csak én jöttem el egy kicsit csalódottan. Pedig az Athénban töltött idő alatt több említésre méltó műhelyről hallottam. Sikerült megnézni egy előadást a nemzetközi hírű Porta Színházban: egy orosz népmese-feldolgozást láttam, amiben érdekes csoportos narrálási technikát használtak. Kár, hogy egy kicsit megijedtek az alkotók a mesében rejlő súlyos témák kibontásától. Fontos azonban, hogy ennek a színháznak jól menő drámastúdiója van, itt egy-egy éven keresztül drámaórákra járnak a gyerekek, életkor szerinti bontásban tizenhat párhuzamos csoportban. Találkoztam jó néhány külföldön végzett, alapos szakmai tudással rendelkező drámatanárral. A görög egyetemeken elvégezhető „theatrológia” szak mellett számos valóban(!) drámapedagógiai, nem akkreditált képzést végezhetnek el a görög pedagógusok.

Nem szorosan kapcsolódik a drámapedagógiához, de talán érdekes lehet az olvasók számára az a központosított rendszer, ahogy Görögországban beosztják a pedagógusokat a különböző álláshelyekre. Minden tanárnak meg kell írnia egy központi szakvizsgát, ami alapján létrehoznak egy rangsort. Ez alapján osztják be az embereket a felszabaduló állásokra, és a rangsor szerint veszik figyelembe a tanárok kívánságait is.

Görög kollégáink fontos lehetőségnek tartják azt az ötszáz iskolában zajló projektet, amiről a beszámoló elején írtam, hiszen ezzel indulhat be igazából náluk az iskolai színház/drámaoktatás. Persze csak ha az EU is támogatja...

Utamat, és így az MDPT tanácskozáson való képviselését az tette lehetővé, hogy a tanítási dráma különböző megközelítéseit bemutató három estén képzést tarthattam a görög Hálózat szervezésében, ez fedezte az utazás és szállás költségeit.

MA képzések

Talán a fenti írásból is kiderül, hogy a drámapedagógusok képzése nemzetközi probléma. Azokban az országokban, ahol új pedagógiai módszerként, vagy tantárgyként jelent meg a dráma, azonnal felmerül kérdésként, hogy kik tanítják majd, és az is, hogy kik képezik a pedagógusokat.

Magyarországon több képzési formában, több helyszínen zajlik drámapedagógia képzés, de ezen a területen jelenleg nincs MA szintű képzési lehetőség. (A képzést ugyan 2007-ben akkreditálták, de az indításra nem szerzett jogosultságot egyetlen intézmény sem.) Fontos tudni, hogy egy angliai drámatanárnak nem követelmény az MA fokozatú diploma, a tanári állás betöltéséhez az ún. PGCE diploma kell. Azt sejtem azonban, hogy ha valaki Magyarországról elindulna, hogy tovább képezze magát, az inkább egy magasabb szintű képzést keresne, olyant, amely itthon is elismert fokozat megszerzését tenné lehetővé.

Két drámapedagógus kollégával (*köszönöm Bernáth Flóra és Szabó Vera segítségét*) megpróbáltuk feltérképezni az interneten megtalálható angliai képzések fő irányvonalait. Milyen lehetőségei lennének egy angolul beszélő magyar drámapedagógusnak a tanítási dráma hazájában mester fokozat szerzésére? A következőkben az MA képzéseket próbálom tartalmi szempontból csoportosítani, emellett vannak még más képzési formák, egyetemi pedagógus-továbbképzések, és persze hosszabb-rövidebb tanfolyamok is. Az internetes kutakodás során meglepetésként ért, hogy kevés drama in education kurzust találok, az egyetemek inkább Applied Drama MA-t kínálnak.

Applied Drama – alkalmazott dráma

Bajban vagyok a fordítással. A fenti szöszerinti fordítás helyes ugyan, de az a gyanúm, hogy mást értünk mi ezen kifejezés alatt. Az angolok inkább az alkalmazott színházra gondolnak, amikor ezt használják. Talán a következő példák világosabbá teszik, hogy miért írom ezt.

Nem meglepő, hogy az Egyesült Királyság egyik legnevesebb színészképző intézménye a londoni Central School of Drama nem tanítási dráma MA-t kínál, hanem „applied drama”-t. A képzés részletes leírása nem említi, hogy iskolai drámatanításra felkészítene, viszont a gyakorlati helyek sokat elárulnak: börtönben, fogyatékosokkal és diákszínjátszókkal dolgozó társulatoknál lehet gyakorlatot szerezni, valamint ismert, nagy színházaknál, amelyeknek vannak ifjúsági és közösségi (felnőtteknek szóló) projektjeik is. Mint ahogy általában szokás az angliai MA képzéseknél, nappalin egy év alatt, part-time, vagyis „levelező” hallgatóként pedig két év alatt lehet diplomát szerezni.

A Goldsmiths, szintén elismert, jó nevű egyetem, ugyancsak applied drama MA-t kínál. Itt meglehetősen sok irányzatot kínálnak, a Boal-féle elnyomottak színházától kezdve, a TIE-n keresztül, a playback színház is említi, sőt még a drámatérápiával is megismertet a kurzus. A gyanúm az, hogy specializálódni utána lenne érdemes, mintha itt inkább a sokszínűségre ügyeltek volna a képzés akkreditálói. Egyértelmű itt is a nevelési irányultsággal szemben a szociális vonal.

Magyar drámapedagógusok között nem ismeretlen John Somers neve, aki nálunk is tartott képzést 2004-ben, ő vezette sok éven át a dél-angliai Exeter University drámapedagógiai képzéseit. Jelenleg itt is applied drama szakon lehet MA fokozatot szerezni. Ez a képzés egyértelműen a színház szociális célok érdekében történő alkalmazását tárja fel a rövid ismertető szerint, itt nincsenek terápiás módszerek felsorolva. Emellett a képzésnek van saját theatre in education – azaz színházi nevelési társulata – az aktuális év diákjai hoznak létre és játszanak egy-egy foglalkozást iskolákban.

Az utóbbi években több könyvet megjelentető, a Research in Drama Education folyóiratot (talán a világon az egyetlen kizárólag drámapedagógiai témájú kutatásokról szóló folyóirat) szerkesztő Helen Nicholson Londonban, a Royal Holloway egyetemen vezet kurzus. Bár a képzés címe MA Theatre mellette zárójelben ott van az alkalmazott dráma is. Itt a tematika bemutatásánál első helyen szerepel, több más mellett, az oktatási irányultság. A leírásból ítélve ez lehet az eddig felsoroltak közül a leginkább az iskolákban is alkalmazható, illetve pedagógusoknak szóló drámás MA szintű képzés.

MA Education – neveléstudomány

Egy érdekes példát találtunk egyetem és színház együttműködéséről, a Winchester University és a majdnem három évtizede működő Trestle Színház között. A neveléstudomány területén végzett mester fokozatú képzést dráma szakiránnyal lehet elvégezni, nyilván mindkét fél a maga szakterületén járul hozzá a képzés sikeréhez. 2010-ben indult az első évfolyam, és viszonylag kevés információt lehet találni róluk az interneten. A színház honlapján lévő anyag a képzés gyakorlati jellegét hangsúlyozza.

Drama and Education

A Trinity Saint David walesi egyetem elsősorban iskolai drámatanároknak kínál továbbképzési lehetőségként mesterképzést. Már a honlap is azzal büszkélkedik, hogy Walesben ez az egyetlen ilyen képzés. Itt nem is kínálnak nappali tagozatos képzést, a levelező pedig két év alatt végezhető el.

Drama in Education (MA)

Angliában egyedül a Warwick University kínál kimondottan „drama in education” elnevezésű mesterképzést. A Jonothan Neelands és Joe Winston által vezetett képzés öt modulból áll. Az egyik *dráma- és színházelmélet és -gyakorlat* címen fut, emellett van *dráma és az iskolai tanterv*, illetve a *mesék szerepe a drámapedagógiában, színházi nevelésben* című, végül egy *dráma és irodalomtanítás* elnevezésű modul. A négy közül kettőt kell elvégezni a fokozat megszerzéséért, és mellettük az ötödik, a mindenkinek kötelező kutatómódszertan modul segíti a szakdolgozat megírását, amit kutatásnak kell megelőznie. A képzés egy vagy két év alatt végezhető el.

Egy kicsit odébb, Írországból, a neves dublini Trinity College-ban lehet még kimondottan a drama in

education területén MA diplomát szerezni. A képzés alakításában és annak tanításában is komoly szerepet játszanak David Davis és Cecily O'Neill, a képzés vezetője Carmell O'Sullivan, aki szakértője a fogyatékos gyerekek folytatott drámamunkának. A tematikában azonban ez egyáltalán nem látszik, a modulok az alapvető drámapedagógiai elméletre és gyakorlatra épülnek. Az első modul a tanítási dráma alapvető formáit és iskolai alkalmazásának lehetőségeit mutatja be: a tanári szerepbelépéstől a dráma nyelvoktatásban való alkalmazásáig sok mindent felsorolnak a tematikában. A második modul erősen épít Dorothy Heathcote elméleti munkásságára, mintha itt a gyakorlat elméleti továbbfejlesztése lenne a cél. Ezt a képzést egyértelműen külföldi diákok részére alakították ki, a tanított egységeket nyári egyetemi képzési formában oktatják, az elméleti anyagokat elektronikus formában küldik meg az év folyamán. A képzést nappalisként egy év alatt lehet elvégezni, de a két- és a hároméves variáció is választható.

Elképzelhető, sőt valószínű, hogy a fent leírt képzések mellett vannak még mások is az Egyesült Királyságban – angol ismerőseimnél érdeklődtem, de ők sem tudtak ezeken kívül másokat mondani.

Az, hogy amit az első körben találtunk, az nem tudom, hogy mit tükröz. Hogy mire van fizetőképes kereslet? Esetleg valamilyen trend van a háttérben? Az iskolai drámaoktatás helyett a közösségi színházcsinálás a jövő? Az is lehet, hogy egyre kevésbé differenciálnak az oktatók abban, hogy a színház eszközeit miként lehet különböző célok érdekében alkalmazni...

Talán a fenti felsorolás arra is jó lehet, hogy átgondoljuk, hogy minket mi érdekelne jobban, hova jelentkeznénk, ha éppen megtehetnénk. (És igen: a tandíjakat nem hasonlítottam össze...)

Internet-címek a képzésekre vonatkozó részletekkel (a címek letölthetők a www.drama.hu oldalon a DPM rovatból):

Central School of Drama:

<http://cssd.ac.uk/content/course-detail-ma-applied-theatre-drama-community-and-drama-education>

Goldsmiths London: <http://www.gold.ac.uk/pg/ma-applied-drama/>

Royal Holloway:

[http://www.rhul.ac.uk/dramaandtheatre/prospectivestudents/postgraduate/taught/maintheatre\(applieddrama\).aspx](http://www.rhul.ac.uk/dramaandtheatre/prospectivestudents/postgraduate/taught/maintheatre(applieddrama).aspx)

Winchester és Trestle: <http://www.trestle.org.uk/pl253.html>

Trinity Saint David:

<http://www.trinitysaintdavid.ac.uk/en/courses/postgraduatecourses/madramaandeducationcontextandpractice/>

Warwick University: <http://www2.warwick.ac.uk/fac/soc/wie/courses/postgraduate/higherdegress/drama/>

Trinity College: <http://www.tcd.ie/Education/courses/drama.php>

Felkészülés a nevelési feladatokra

– dramatikus technikák a pedagógusképzésben –

Trencsényi László

Jelen kurzus programjának kialakítását a Miskolci Egyetemen kezdtem (első információit közreadhattam az OKKER kiadónál 2002-ben megjelent Nevelési és iskolaelméleti gyakorlatok című kötetben), majd kipróbálhattam, fejleszthettem, gyarapíthattam több felsőoktatási intézményben, ahol rövideb-hosszabb ideig taníthattam (OR-ZSE, Eszterházy Károly Főiskola pesti tagozata, Wesley János Főiskola). Végleges formáját az ELTE PPK Alkalmazott Neveléseméleti Tanszékén nyerhette el (erről beszámolhattam a Módszertár felsőfokon című, az Új Helikon Bt. kiadta kötetkében, 2008-ban). Jelen formájában a korán befagyasztott Bolognai-típusú tanárképzés egyik emlékműve.

Kulcsszavak:

- önismeret-pályaismeret
- iskolafelfogások
- tanári szerepvállalások-megvalósítások
- család és iskola
- család és társadalom
- társadalom és iskola
- közösség, módszerek, befogadás, tapintat